

N:o 42.

Ank. till Riksd. kansli den 3 april 1908, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående expropriation af kalmarker och annan ödelagd skogsbördig mark.

Uti en inom Andra Kamraren afgifven, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 201, har herr *Carl Lindhagen* med åberopande af en vid 1907 års riksdag af honom väckt motion, n:o 165, (motiv i motionen vid samma års riksdag n:o 163 sid. 21) samt lagutskottets däröfver afgifna utlåtande (n:o 35 sid. 22) hemställt, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till lag i syfte, att kalmarker och annan ödelagd skogsbördig mark må kunna genom expropriation med äganderätt förvärfvas åt det allmänna, för att skog därå måtte kunna odlas och för framtiden skyddas.

Förenämnda vid 1907 års riksdag afgifna motion n:o 163 är i hithörande del af följande lydelse:

»Det har nyss framhållits, att expropriation af enskilda skogsmarker för bildande i vissa fall af allmänningsskogar nog en gång kommer upp på dagordningen. När det gäller att ingripa för att göra sköflad skogsmark fruktbarande för samhället, så måste en dylik befogenhet tilläggas samhället utan något uppskof. Det finnes nämligen ingen förnuftig rättsgrund, som kan kräfvä att exempelvis af ålder gamla kalmarker skola få ligga ofruktbara för landet blott därför, att de tillfälliga ägarne icke kunna eller icke vilja bringa dem i skogbärande skick. Såsom förut omnämnts, säger sig en skogsvårdsstyrelse ämnä fullfölja arbetet med gamla

kalmarkers kultivering, »därest jordägarne lämna dem medgifvande därtill». Och lämnas detta, blir det en present till markägaren. Så får det väl ej vara. Den ofvan förordade rättigheten att i vissa fall inköpa själfva marken, som skall kultiveras, får icke, om det skall blifva något bevändt med den, bero helt och hållet af markägarens goda vilja. En dylik befogenhet måste stödjas af en expropriationsrätt, som i sådant fall endast blir en naturlig utvidgning af den redan förefintliga rätten till expropriation för skogsodling af flygsandsfält. En framställning om ett förslag till lagstiftning i ett sådant syfte synes mig böra af Riksdagen begäras.»

*Utskottets
yttrande.*

Såsom utskottet i annat denna dag afgifvet utlåtande haft tillfälle framhålla, finnes i vårt land en hel del kalmarker, hvarå lagen angående vård af enskildes skogar den 24 juli 1903 ej äger tillämpning, men där skogsodling lämpligen bör äga rum. Det är uppenbarligen af synnerlig vikt, att odling där sker, och marken sålunda, i den mån det låter sig genomföras, göres fruktbärande. I insikt härom anvisas ock såväl af staten som landstingen och hushållningssällskapen årligen medel för skogsodlingens befrämjande bland annat å dessa marker. Äfven förtjänar i detta sammanhang erinras om statens inköp af skogsmark, hvar till medel beredas såväl genom de för detta ändamål disponerade inflytande köpeskillingarna för försälda kronodomäner som ock genom de vid olika tillfällen för inköp af skogsmark särskildt beviljade anslag. Vidare har Riksdagen nästlidet år anhållit om förslag till lagbestämmelser för att bereda rätt åt skogsvårdsstyrelserna att förvärfva skogsmark till bildande af allmänningar.

Motionären har nu, likasom förut i motion vid 1907 års riksdag, för möjliggörande af skogsvård å de i enskild ägo varande kalmarker, hvarå berörda 1903 års lag ej äger tillämpning, ansett nödigt, att det allmänna erhåller rätt att genom expropriation förvärfva dylika marker.

Häremot vill utskottet till en början framhålla, att enligt utskottets uppfattning expropriationsrätten är en rätt för undantagsfall, hvilken bör tillgripas endast där ett starkt offentligt intresse påkallar dess anlåtande. För den enskilde markägaren måste det väl i regel vara af synnerligt intresse, att hans skogsmark blir fruktbärande. Kan skogsodling där försiggå utan alltför stor uppoffring, får det därför antagas, att han, i den mån det är honom möjligt, själfmant vidtager åtgärder därför med eller utan offentligt understöd. Visar det sig emellertid omöjligt att på denna väg få skogsodling till stånd, finnes

alltid möjlighet för det allmänna att söka genom frivillig öfverenskommelse med jordägaren för skäligt pris förvärfva kalmarken för skogsodling, något, hvaremot jordägaren väl endast sällan skall göra invändning. De fall, där en sådan expropriationsrätt som den nu ifrågasatta verkligen skulle komma i fråga att användas, synas därför utskottet vara synnerligen få; och att för några enstaka fall gifva det allmänna en generell rättighet att så starkt ingripa emot den enskilde, som genom den nu ifrågasatta expropriationsrätten skulle kunna ske, därtill synes utskottet någon hittills vunnen erfarenhet icke gifva anledning. Härtill kommer, att särskildt staten redan i stor utsträckning är ägare af kalmarker, som äro i behof af skogsodling, och med afseende hvarå odling väl lämpligen bör äga rum, innan nya sådana marker förvärfvas genom anlåtande af expropriationsinstitutet. Äfven må framhållas, att staten vid sina skogsinköp väl måste följa någon bestämd plan och antagligen ej kan ingripa för att med äganderätt förvärfva mark, hvarhelst det ur odlingssynpunkt skulle anses lämpligt.

Gent emot hvad motionären anfört därom, att den af honom påyrkade expropriationsrätten endast blefve en naturlig utvidgning af den redan förefintliga rätten till expropriation för skogsodling af flygsandsfält, vill utskottet framhålla, att sistnämnda expropriationsrätt har till ändamål att skydda mot och förhindra flygsandens och kalmarkens farliga utbredning, något, som motiverat all särslagstiftning angående skyddsskogarna, men hvartill någon jämförlig motsvarighet i fråga om skogsmark i allmänhet enligt utskottets mening ej förefinnes.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 3 april 1908.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Reservation:

af herr *Lindhagen* med hvilken herrar *Zetterstrand*, *Jansson* i Edsbäcken, *Ersson*, *Nordin* och *Pettersson* i Södertälje instämt:

»Vid 1907 års riksdag tillstyrkte lagutskottet och biföll Andra Kammaren den då väckta motionen i förevarande ämne. Till stöd för sin berörda hemställan anförde utskottet följande:

»Vårt land har att uppvisa synnerligen vidsträckta skogsbördiga områden, som för närvarande ligga kala, af ålder eller efter senare företagna afverkningar. Så uppgaf skogskommittén i sitt betänkande, att i de södra delarna af landet finnes omkring en half miljon hektar af ålder kal mark och i öfrigt inom landet mångdubbelt vidsträcktare skoglösa eller ytterst dåligt beväxta marker. Intresset och förmågan bland de enskilda ägarne att försätta dessa ofantliga områden i skogbärande skick lära beklagligt nog ofta vara ringa. Kallägges enskild skogsmark efter den 1 januari 1905, då den nya skogsvårdslagstiftningen trädte i kraft, äger man visserligen i denna korrektionsmedel mot ett sådant ödeläggande af skogen, hvarigenom återväxten äfventyras. Men beträffande all dessförinnan kallagd mark står man för närvarande maktlös, där ej den enskilde ägaren är villig företaga eller understödja skogskultur. Då, såsom ofvan nämnts, detta nog ej kan ofta påräknas, framstår det såsom en bjudande plikt för statsmakterna att söka utfinna vägar, hvilka kunna leda till det för hela landet viktiga målet att få dessa kala vidder försätta i skogbärande skick. En nära till hands liggande utväg erbjuder sig därvid i expropriationen.

Att lagstiftningen icke är helt främmande för detta medel på ett nära liggande område, torde vara bekant och är af motionären framhållet. Har nämligen ägaren af flygsandsfält försummat att därom taga sådan vård, som särskildt är föreskrifven, äger Konungen, enligt 1 § i expropriationsförfattningen, förordna, att fältet skall afstås, och gäller i öfrigt, i fråga om villkoren för afträdande därpå, hvad i denna författning om annan jord eller lägenhet stadgas. Och i Riksdagens

skrifvelse den 13 maj 1896, hvilken ligger till grund för den nya skogsvårdslagstiftningen, förekommer äfven en antydning om expropriation såsom ett yttersta medel mot en skogsägare, som tredskas att sörja för återväxten å öfverafverkad mark, en utväg, som likväl endast skulle blifva tillämplig i fall, där mark efter den ifrågasatta nya skogsvårdslagstiftningen blefve kallagd. 1896 års skogskommitté upptog ock i sitt förslag denna tanke, hvilken emellertid icke intogs i den till 1903 års Riksdag aflåtna proposition i ämnet.

Den väg, som sålunda i viss mån redan är anvisad, bör enligt utskottets mening så mycket hellre anlitas, som den, med hänsyn till hvad ofvan anförts, i många fall torde vara den enda effektiva för det åsyftade målets vinnande. Utskottet tvekar därför icke att förorda densamma. Gifvetvis bör, innan dylik expropriation äger rum, antingen vara konstateradt, att ägaren ej vill eller kan själf sätta marken i skogbärande skick, eller i motsatt fall tid lämnas honom att själf företaga skogsarbetena.

I detta sammanhang må erinras, att det å andra sidan är af vikt, att vid expropriation priset för marken ej oskäligt uppdrifves. Denna fråga ingår dock i en annan af herr Lindhagen väckt motion om en allmän revision af bestämmelserna om jordlösen vid expropriation, hvarom utskottet längre fram kommer att gifva utlåtande.»

Af dessa skäl hemställes,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag i syfte att kalmarker och annan ödelagd skogsbördig mark må kunna genom expropriation med äganderätt förvärfvas åt det allmänna för att skog därå må kunna odlas och för framtiden skyddas.»

Herrar *Rudebeck*, *Fahlén*, af *Ekenstam* och *Widén* hafva anhållit att få här antecknad, att de icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
